CZU: 343.2/.7 **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.41**

DE LA REALITĂȚI LA TRANSFORMĂRI ESENȚIALE ÎN DREPTUL PENAL CONTEMPORAN

ECHIMENCO Aurelia,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul,
studentă anul III,
Coordonator științific: Bodlev Sergiu, doctor în drept, lector universitar
ORCID: 0009-0002-0163-0824

SUMMARY

In this article, I propose to explore the main transformations in contemporary criminal law, focusing on global influences and the need to adapt legal norms to new social and technological realities. The analysis will address the evolution of concepts such as crime, guilt, and sanction, while also highlighting new challenges related to cybercrime, economic crimes, and the protection of human rights within the criminal process. It is relevant to mention that, with regard to national criminal legislation, prior to the entry into force of the Criminal Code on April 14, 2002 (effective starting June 12, 2003), the Criminal Code of the Moldavian SSR from 1961 was applied in the Republic of Moldova. This code was periodically adapted through legislative amendments to respond to the social transformations that the young state underwent. Currently, national criminal law is evolving in a direction that promotes increased protection of the individual.

In the context of the Republic of Moldova's declared commitment to the strategic path of European integration, criminal legislation is in a continuous process of adjustment. The legislator is called upon to intervene with clear regulations that align with contemporary realities to ensure the efficiency of the integration process into the European Union, while respecting the normative standards imposed at the European level.

***Keywords*:** dreptul penal, infracțiuni, integrare europeană.

Dreptul penal se regăsește în toate aspectele vieții sociale, cum ar fi știința, creația, economia, industria. La fel ca alte ramuri ale dreptului, acesta poate fi considerat parte integrantă a civilizației și culturii. Nu este întâmplător faptul că principalele interdicții din dreptul penal, precum „să nu ucizi!" sau „să nu furi!", provin din preceptele biblice din Vechiul Testament.

Dreptul penal protejează în special libertățile fundamentale ale omului, iar anumite infracțiuni grave, cum ar fi omorul, abuzul sexual, furtul, jaful sau tâlhăria, sunt reglementate exclusiv de această ramură a dreptului [1].

Dreptul penal a apărut pentru a proteja individul, societatea și statul împotriva

crimelor, utilizând metode specifice, cum ar fi amenințarea cu sancțiuni și aplicarea acestora. Dezvoltarea dreptului penal ca ramură nu poate fi separată de evoluția sa ca știință.

Criminalitatea fiind un fenomen social negativ mereu a fost în vizorul legislatorilor, iar reducerea, descoperirea, sancţionarea acesteia reprezintă o preocupare esenţială a teoreticienilor şi practicienilor din domeniul dreptului penal, criminologiei, criminalisticii, statisticii judiciare etc.

În ultimele decenii, infracționalitatea a devenit din ce în ce mai diversificată și complexă, odată cu apariția noilor tehnologii. Infracțiunile cibernetice, cum ar fi atacurile informatice și frauda digitală, au crescut exponențial, punând presiune pe sistemele juridice care, adesea, nu sunt pregătite să răspundă eficient. În plus, globalizarea a creat oportunități pentru creșterea criminalității organizate transnaționale, inclusiv traficul de persoane, droguri și arme. Politica penală, ca parte integrantă a politicilor publice ale unui stat, trebuie să fie armonizată cu viziunea statului asupra obiectivelor sale sociale într-o anumită etapă de dezvoltare. Acest lucru este esențial mai ales atunci când statul este confruntat cu necesitatea de a implementa cerințele stricte ale justiției penale, promovate energic de comunitatea internațională. Astfel, aplicarea politicii penale trebuie să ia în considerare toți factorii, atât interni, cât și externi, care pot contribui eficient la îmbunătățirea și perfecționarea cadrului legislativ.

Criminalitatea cibernetică devine tot mai amenințătoare pe zi ce trece, iar calculatorul electronic joacă un rol esențial în facilitarea acestui tip de infracțiuni. Acesta oferă nu doar un nou obiect al infracțiunii – informațiile stocate și procesate în sistemele informatice – ci și un nou mijloc prin care se pot comite fapte ilegale. Pe măsură ce valoarea informației crește, cresc și tentațiile de a compromite sistemele care o dețin. Având ca motiv fie interese financiare sau de alt gen, fie pur şi simplu distracţia, infracţionalitatea şi-a găsit un loc bun şi în reţelele de calculatoare.

Drept urmare la cele expuse mai sus, infracţionalitatea cibernetică include următoarele categorii de autori:

- hackeri – persoane, mai ales tineri, care pătrund în sistemele informatice din motive legate de provocare intelectuală sau de obţinerea şi menţinerea unui anumit statut în comunitatea prietenilor;
- spioni – persoane care pătrund în sistemele informatice pentru a obţine

informaţii care să le permit câştiguri de natură politică;

- terorişti – persoane care pătrund în sistemele informatice cu scopul de a provoca teamă, precum şi în scopuri politice;
- atacatori cu scop economic – pătrund în sistemele informatice ale concurenţilor comerciali, cu scopul de a obţine câştiguri financiare, în interesul altor persoane;
- criminali de profesie – pătrund în sistemele informatice ale întreprinderilor pentru a obţine câştig financiar, în interes personal;
- vandali – persoane care pătrund în sistemele informatice cu scopul de a cauza pagube [2, p. 246].

În contrast, în corespundere cu noul cadru legal modificarea datelor informatice poate antrena răspunderea penală cel puţin în baza a patru norme de incriminare: a) alterarea integrităţii datelor informatice ţinute într-un sistem informatic (art.260^2 Cod Penal al Republicii Moldova); b) perturbarea funcţionării sistemului informatic (art.260^3 Cod Penal al Republicii Moldova); c) falsul informatic (art.260^5 Cod Penal al Republicii Moldova); d) frauda informatică (art.260^6 Cod Penal al Republicii Moldova). Aplicabilitatea uneia sau altei norme depinde de: 1) scopul urmărit de făptuitor; 2) rezultatul real cauzat. De exemplu, în ipoteza în care modificarea datelor informatice a generat în perturbarea funcţionării unui sistem informatic cele comise trebuie încadrate în baza art.260^3 Cod Penal al Republicii Moldova (perturbarea funcţionării sistemului informatic). Dacă modificarea datelor informatice nu a dus la perturbarea funcţionării sistemului informatic, cele săvârşite trebuie apreciate drept alterare a integrităţii datelor informatice (art.260^2 Cod Penal al Republicii Moldova). Evident, cu condiţia cauzării unor daune în proporţii mari [3].

În ultima vreme, asistăm la o serie de catastrofe ecologice care ne provoacă, adesea în mod subconștient, sentimente de teamă și îngrijorare cu privire la problemele de mediu. Este evident că natura suferă o degradare continuă, cauzată prin diverse mijloace directe și indirecte, complexe și variate, care au efecte atât imediate, cât și de lungă durată. Acestea duc la deteriorarea ecosistemelor prin eroziune, exploatarea excesivă a resurselor naturale, introducerea de specii noi în habitate, precum și poluarea generată de dezvoltarea industrială și extinderea transporturilor.

Din aceste motive pe plan international a aparut necesitatea adoptării unor numeroase convenții și înființarii unor organizații care vor avea rolul de a proteja și

reabilita mediului. În ceea ce priveşte aspectul intern, Republica Moldova, ca şi întreaga comunitate internaţională, a început să-și fortifice politicile de protecție a mediului și să-și consolideze cadrul legislativ privitor la mediul înconjurător prin ratificarea unor convenții importante și de perspectivă.

În prezent se monitorizează implementarea celor 27 de convenții internaționale în domeniul mediului. Pentru implementarea convențiilor semnate este importantă coordonarea activității privind ajustarea legislației Republicii Moldova în conformitate cu prevederile convențiilor. Astfel, au fost elaborate și modificate pe parcursul acestor ani: Legea privind protecția mediului înconjurător; Codul apelor; Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă; Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător; Codul silvic [4].

În lume s-au conturat doua modele de tragere la răspundere pentru încalcarea normelor privind ecologia. Conform primului model, sancţiunile penale pot fi aplicate după epuizarea cailor aplicării sancțiunilor administrative, norma penală având un caracter subsidiar în raport cu cea administrativă. Al doilea model porneşte de la ideea că faptelor de o gravitate redusă nu trebuie să li se aplice sancţiuni penale, răspunderea contravenţională sau civila fiind suficienta. Răspunderea penală intervine numai asupra faptelor care au ca rezultat o poluare gravă a mediului, provocând o serioasă ameninţare a intereselor oamenilor, plantelor şi animalelor, a bunurilor materiale. Răspunderea penală se aplică ca ultimă măsură şi are ca sarcină protejarea relaţiilor sociale de mediu prin reprimarea infracţiunilor ecologice.

Evoluția timpului de la o zi la alta relevă un interes tot mai mare în domeniul criminogen, manifestat prin comiterea unor noi fapte antisociale împotriva umanității. Conflictele și amenințările actuale între state sau persoane din țări diferite stimulează dorința unor indivizi de a săvârși infracțiuni periculoase, precum cele transfrontaliere. Aceste infracțiuni au scopul de a provoca daune la nivel internațional, întrucât, conform naturii lor, sunt realizate pe teritoriul unui stat de către grupuri infracționale organizate care își desfășoară activitățile în două sau mai multe țări. Un rol important în prevenirea şi combaterea criminalităţii transfrontaliere îi revine colaborării directe dintre regiunile învecinate, regăsite de-a lungul unei frontiere, indiferent de nivelul la care se realizează această relaţionare. Este vorba, în primul rând, de cooperarea transfrontalieră, atât la nivel interstatal, cât şi regional

sau local, care a stat în atenţia instituţiilor europene pe întregul proces de construcţie europeană. Uniunea Europeană încurajează şi stimulează dezvoltarea de parteneriate în cooperarea transfrontalieră. Interesul UE este nu doar acela de a dezvolta armonios regiunile de o parte sau alta a frontierei, dar şi interesul de ordin securitar în ceea ce priveşte dezvoltarea unei regiuni învecinate cooperante şi stabile, în cazul de faţă pentru prevenirea şi combaterea eficientă a diferitor tipuri de infracţiuni.

La nivel european cadrul instituţional privind prevenirea şi combaterea criminalităţii transfrontaliere este reglementat în Tratatul de la Lisabona, intrat în vigoare la sfârşitul anului 2009, încheind astfel mai mulţi ani de negocieri pe tema aspectelor instituţionale.

Faptele transfrontaliere destinate criminalității organizate se săvârșesc prin utilizarea următoarelor metode: trafic organizat, manipulări, violență, extorcare, fraude, eliminare, corupție ori prin intermediul spălării banilor. Dar, odată ce au fost comise, aceste fapte lezează următoarele valori prejudiciabile: viața și libertatea persoanei, integritatea fizică a acesteia, ordinea și securitatea publică, precum și libertatea opiniei și de exprimare. [5].

Implementarea standardelor şi a bunelor practici europene în sistemul de drept naţional este una dintre cele mai sensibile probleme cu care s-a confruntat şi continue să se confrunte Republica Moldova în îndelungata perioada de tranziţie pe care o parcurge. Acest proces care este unul inerent şi absolut necesar accederii de către statul nostru la marea familie europeană este deseori tergiversat de către factorii politici externi şi interni. Mai mult decât atât, anumite procese de implementare a valorilor democratice în Republica Moldova poartă un caracter pur declarativ şi se reduc doar la formalităţi obscure fără a fi atinse reuşitele multa şteptate de către cetăţenii aduşi la limita disperării.

Din momentul aderării Republicii Moldova şi până în prezent, Convenţia europeană a drepturilor omului şi jurisprudența rezultată din interpretarea acesteia de către Curtea europeană au avut un impact direct asupra procesului de evoluţie şi de dezvoltare a sistemului de drept naţional. Fără doar şi poate că aderarea la CEDO nu a putut să nu aibă efecte de rezonanţă asupra reglementărilor juridico-penale. Dată fiind conjunctura de apariţie şi de afirmare a Republicii Moldova ca stat independent o asemenea influenţare este firească şi absolut necesară.

Un asemenea impact Convenţia l-a avut chiar la momentul adoptării Cod Penal

al Republicii Moldova. În acest sens, poate fi exemplificată recidiva care în legislaţia penală în vigoare, spre deosebire de cea anterioară nu a mai fost prevăzută în calitate de semn calificativ cu efect agravat al infracţiunilor. Astfel, la art. 24 Codul penal din 1961 era definită noţiunea de „recidivist deosebit de periculos" noţiune în baza căreia legiuitorul caracteriza, inclusiv unele forme agravate ale infracţiunilor descrise în Partea specială ale respectivului Codul Penal. La baza abolirii acestui „semn calificativ" din legea penală naţională în vigoare a stat art. 4 alin. (1) din Protocolul nr. 7 al CEDO cu denumirea marginală de „Dreptul de a nu fi judecat de două ori". Potrivit textului de lege: „Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicţiile aceluiaşi stat pentru săvârşirea infracţiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii şi procedurii penale ale acestui stat".

Reieşind din aceste raţiuni, după cum pe drept cuvânt se menţionează în literatura de specialitate: „Codul Penal în vigoare abordează recidiva ca fiind o stare de fapt și nu o calitate atribuită persoanei infractorului, spre deosebire de legea penală anterioară, în baza căreia instanţa de judecată, dacă erau întrunite condiţiile legale, declara persoana ca fiind recidivist deosebit de periculos, fapt care determina o răspundere penală sporită" [6].

Prin prisma dreptului comparat, evidențiem infracțiunile contra siguranței statului in România. Potrivit unor definiţii, riscul reprezintă un eveniment potenţial cu un anumit grad de distructibilitate şi posibilitate de producere, ori posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol, iar vulnerabilitatea este înţeleasă ca o anumită stare de lucruri, procese sau fenomene din viaţa internă a ţării care diminuează capacitatea de reacţie la riscurile existente ori potenţiale şi care favorizează apariţia sau dezvoltarea acestora [7, p. 21].

Orice activitate infracțională afectează indirect statul, deoarece aduce prejudicii societății. Totuși, există momente în care statul trebuie să intervină nu doar pentru a proteja societatea, ci și pentru a se apăra împotriva acțiunilor care îl pun în pericol în mod direct. Infracțiunile contra siguranței statului au evoluat în funcție de contextul istoric și politic. De la Codul Penal din 1864, în care siguranța statului era adesea legată de protejarea monarhului, la Codul Carol al II lea și până la Noul Cod Penal din 2009, accentul s-a mutat pe protejarea națiunii, individului și suveranității naționale.

Infracțiunile contra siguranței statului în România reprezintă fapte deosebit de grave care amenință însăși existența statului, ordinea constituțională, independența,

suveranitatea şi integritatea teritorială. Aceste infracțiuni sunt reglementate Cod Penal al României, iar cele mai importante dintre ele sunt: trădarea, spionajul, acte de terorism, atentatele împotriva ordinii constituționale, împiedicarea exercitării puterii de stat, propagandă pentru răsturnarea ordinii sociale.

Legea 286/2009, Noul Cod penal, plasează infracţiunile contra siguranţei naţionale în Titlu X, fiind urmate de infracţiunile contra capacităţii de luptă a forţelor armate şi infracţiuni de genocid, contra umanităţii şi de război, prima categorie de infracţiuni reglementată fiind cele ce aduc atingere persoanei şi drepturilor acesteia.

Într-adevăr se poate observa la nivel mondial o preocupare accentuată pentru protejarea individului şi responsabilizarea statului, căruia îi revine rolul de a apăra drepturile persoanei. Acest fenomen este sugerat şi de numeroasele organisme şi acte internaţionale dedicate protecţiei drepturilor şi libertăţilor persoanei. Deoarece s-a considerat că a lăsa apărarea drepturilor omului exclusiv în competenţa statelor, pe temeiul respectării principiului suveranităţii absolute a acestora, nu reprezintă o soluţie eficientă, statele au convenit, prin instrumente internaţionale, să-şi limiteze suveranitatea în materie, prin crearea unor sisteme de protecţie internaţională.

Prin siguranţa naţională a României se înţelege starea de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, ca stat suveran, unitar, independent şi indivizibil, menţinerii ordinii de drept, precum şi a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, potrivit principiilor şi normelor democratice statornicite prin Constituţie, iar art. 2 prevede că siguranţă naţională se realizează prin cunoaşterea, prevenirea şi înlăturarea ameninţărilor interne sau externe ce pot aduce atingere valorilor prevăzute în art. 1, cetăţenii români având, ca expresie a fidelităţii lor faţă de ţară, îndatorirea morală de a contribui la realizarea siguranţei naţionale [7].

Identificarea factorilor de risc care afectează securitatea națională constituie doar primul pas în elaborarea unor reglementări eficiente pentru protejarea valorilor care depășesc interesele individuale. Datorită amploarei acestor fenomene, este greu ca un singur stat să gestioneze eficient situațiile cu potențial periculos, fiind adesea necesară intervenția internațională pentru a coordona reglementările naționale. Totuși, pentru a asigura realizarea obiectivelor legislative, este esențial să

se țină cont de particularitățile fiecărui stat.

În calitate de concluzie, putem afirma că evoluția dreptului penal contemporan răspunde în mod direct necesității de a proteja mai eficient valorile fundamentale ale societății într-un context globalizat și tehnologizat. Studiul relevă faptul că legislațiile naționale, inclusiv cea din Republica Moldova, sunt într-un proces continuu de ajustare și armonizare cu normele internaționale și europene, în special sub influența standardelor Curții Europene a Drepturilor Omului.

Un alt aspect important identificat în cercetare este creșterea complexității infracțiunilor moderne, cum ar fi criminalitatea cibernetică, infracțiunile economice și cele transfrontaliere, care impun un răspuns legislativ adecvat și adaptat. În acest context, reforma dreptului penal nu numai că are rolul de a preveni și sancționa infracțiunile, dar și de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate în procesul penal, promovând un echilibru între justiție și protecția drepturilor omului. Astfel, cercetarea subliniază necesitatea unei abordări dinamice și flexibile în dreptul penal, care să poată răspunde eficient provocărilor actuale, fiind în același timp ancorată în principii fundamentale de drept și umanitate.

BIBLIOGRAFIE:

1. BEJINARIU, P. Evoluţia riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale: regândiri, reformulări, redefiniri, Axioma Print, Bucureşti, 2005, p. 21.
2. BOTNARU, S., POLISCA C. Valori și concepte teoretice în apariția și evoluția dreptului penal. Disponibil : file:///C:/Users/User/Desktop/123-126_22.pdf
3. Culegerea comunicărilor. În: “Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională” volumul II. Realități și perspective ale învățământului juridic național, 2019. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Culegere_II_Realitati_si_perspective_201 9.pdf
4. Cușnir, V., Cojocaru, R. Impactul jurisprudenței CtEDO asupra evoluţiei legislației penale naţionale. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-123- 134.pdf
5. DOBRINOIU M. Infracţiuni în domeniul informatic. Bucureşti, 2006, p.246.;
6. GHERMAN, M., BOTNARI, I. Aspecte teoretice privind măsurile speciale de investigație în procesul de combatere a criminalității transfrontaliere. Disponibil : https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/120-126_6.pdf
7. NESTOR, S. Esenţa şi etiologia infracţiunilor ecologice. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Esenta%20si%20etiologia%20infractiunil or%20ecologice%20.pdf